

УДК 330.341.1

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-1-326

Л.В. Тешева, канд. екон. наук, доцент

orcid.org/0000-0003-2007-9150

Larisakhneu@gmail.com

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЕВОЛЮЦІЯ АГРОІННОВАЦІЙ

У статті проаналізовані існуючі підходи до розуміння поняття «інновація» в еволюційному розрізі: в роботах класиків А. Сміта та Д. Рікардо; розглянуто становлення теорії інновації М. Д. Кондратьєвим; окреслено роль досліджень М. І. Туган-Барановського; віддзеркалено особливий внесок досліджень Дж. К. Гелбрейта; наданий науковий внесок представників неокласиків у визначенні ролі науково-технічного прогресу в економічному зростанні; розглянуто результати наукових пошуків Д. Норта. Представлено еволюцію теорій інновацій, яка включає: «дошумпетерівські» теорії, теорію довгих хвиль М. Кондратьєва, класичну теорію інновацій, неокласичні теорії («постшумпетерівські»), теорію прискорення, соціально-психологічну теорію. Проведено аналіз існуючих дефініцій категорії «інновація» з використанням інструментарію автоматичного аналізу тексту TextAnalyst, що дозволило побудувати семантичну мережу із виокремленням основних понять: «процес», «виробничі», «засоби», «нововведення» і «управління». Здійснено аналіз класифікації поняття інновація. Розглянуто природу агроінновації та виокремлено їх специфічні риси.

Ключові слова: інновація, агроінновація, семантична мережа, еволюція теорій інновацій, науково-технічний прогрес.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток є складною, багатогранною та динамічною категорією економічної науки, яка виступає основною передумовою забезпечення належного рівня конкурентоспроможності продукції та підприємства, інтеграції вітчизняної економіки до світової, сталого розвитку національної економіки в умовах загострення соціальних протиріч і посилення техногенного навантаження на екологічне середовище як в нашій державі, так і в цілому в планетарному масштабі, враховуючи безповоротні кліматичні зміни,

катастрофічне винищення лісів, порушення гомеостазу, зникнення окремих видів живих істот і рослин тощо. Ці проблеми виступають найгострішими для ряду галузей економіки, включаючи аграрний сектор. Україна вже стикнулася з проблемами опустелювання її південних територій, зсувом межі степної та лісостепної зон, скороченням та навіть зникненням окремих видів біологічної продукції – риб і молюсків. Це дозволяє визначати сучасний напрям інноваційного розвитку аграрного сектору економіки як еколого-орієнтований.

Для визначення змісту, структури, функцій та іншого інструментарію інноваційного розвитку варто дослідити природу інновацій, визначити етапи еволюції даного поняття та окреслити його сучасні риси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження природи інновацій, інноваційного процесу, інноваційної діяльності на різних рівнях функціонування соціально-економічної системи: держава, регіон, підприємство займалися чисельні закордонні та вітчизняні дослідники. Серед варто виокремити праці таких авторів як Б. Санто, К. Фрімена, Й. Шумпетера, Л. Водачека, О. Алімова, О. Ареф'євої, В. Александрової, Ю. Бажала, С. Гуткевич, Б. Данилишина, П. Завліна, О. Савчука, А. Гальчицького, В. Гейця, В. Герасимчука, С. Ілляшенка, Г. Кіндрацької, О. Кириченко, С. Козаченка, А. Кузнецова, О. Кузьміна, О. Лапко, В. Новицького, В. Соловійова, Л. Федулової, Д. Черваньова, Н. Чухрай, Ю. Яковця, Г. Ялового, С. Ямпольського та інших.

Незважаючи на існуючі наукові здобутки, питання реалізації інноваційного розвитку в національній економіці України в цілому та аграрному секторі зокрема вимагає нагального вирішення через низький рівень інноваційної активності підприємств.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у визначення еволюції поняття «інновації» в економічній теорії, виокремленні основних її рис та детермінації природи та особливостей агроінновацій.

Виклад основного матеріалу. Традиційно «батьком» поняття «інновація» в економічній науці вважають Й. Шумпетера (значення дефініції було надано ним у книзі «Економічні цикли» 1939 р.), який розглядав їх як зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, виробничих і транспортних засобів ринків і форм організації у промисловості [1]. Безпосередньо під інновацією розуміється втілення наукового відкриття або технічного винаходу в технологію або готовий виріб. В його роботах наголошувалося на природі інновації як

нової комбінації із існуючих елементів, поєднанні продуктивних сил, змінні виробничих факторів, освоєння нових видів продукції та нових ринків для кращого задоволення існуючих потреб. Таким чином, його підхід до трактування інновації об'єднує нові ринки, технології, ресурси і менеджмент. Головним носієм технічного прогресу вважається підприємець як інноватор.

До появи зазначеного дослідження Й. Шумпетера в роботах класиків економічної думки А. Сміта та Д. Рікардо вже приділялась увага новому на той час фактору виробництва – технічному прогресу. Дослідники на декілька століть вперед спрогнозували характер розвитку світової економіки в контексті поділу праці та спеціалізації. Зараз на фоні подальшого посилення глобалізаційних та інтеграційних тенденцій спеціалізація набуває все більшого поглиблення, охоплюючи як галузі, так і цілі країни. Варто погодитися, що основою даних процесів виступає саме фактор науково-технічного розвитку національних економік.

К. Маркс [2] розглядав технологічні інновації в рамках теорії циклічних криз. Основою циклічного рух економіки вважається період життя основного капіталу, на який впливають відкриття та нововведення, що призводить до формування нового рівня розвитку продуктивних сил. Нововведення розглядається як стрибкоподібно явище, яке виникає в періоди криз і депресії в межах циклу. Нагромадження інновацій обумовлює зміни у виробничих відносинах, призводячи до структурних зрушень в економіці.

Важливу роль у становленні теорії інновації відіграв М. Д. Кондратьєв [3], який розглядав цикли економічної кон'юнктури, виділивши довгі хвилі середньої тривалості у 54 роки, де підйому передують пожвавлення в галузі технічних винаходів, А його початок співпадає із широким їх застосуванням у промисловості. Фактично ці результати підтверджують вирішальну роль інновацій у забезпеченні розвитку економіки та її виходу із стану рецесії економічного циклу. Розраховані тривалості довгих хвиль М. Д. Кондратьєва розглядаються як передумови утворення технологічних укладів.

Поряд із М. Д. Кондратьєвим дослідженням інновацій займався вітчизняний економіст М. І. Туган-Барановський [4], розглянувши впливу науково-технічного прогресу на нерівномірність розвитку економіки. Інноваційний процес дослідник розглядав споріднено із рівним активності інвестиційної діяльності, погоджуючись з їх вирішальною роллю у виході з економічних криз.

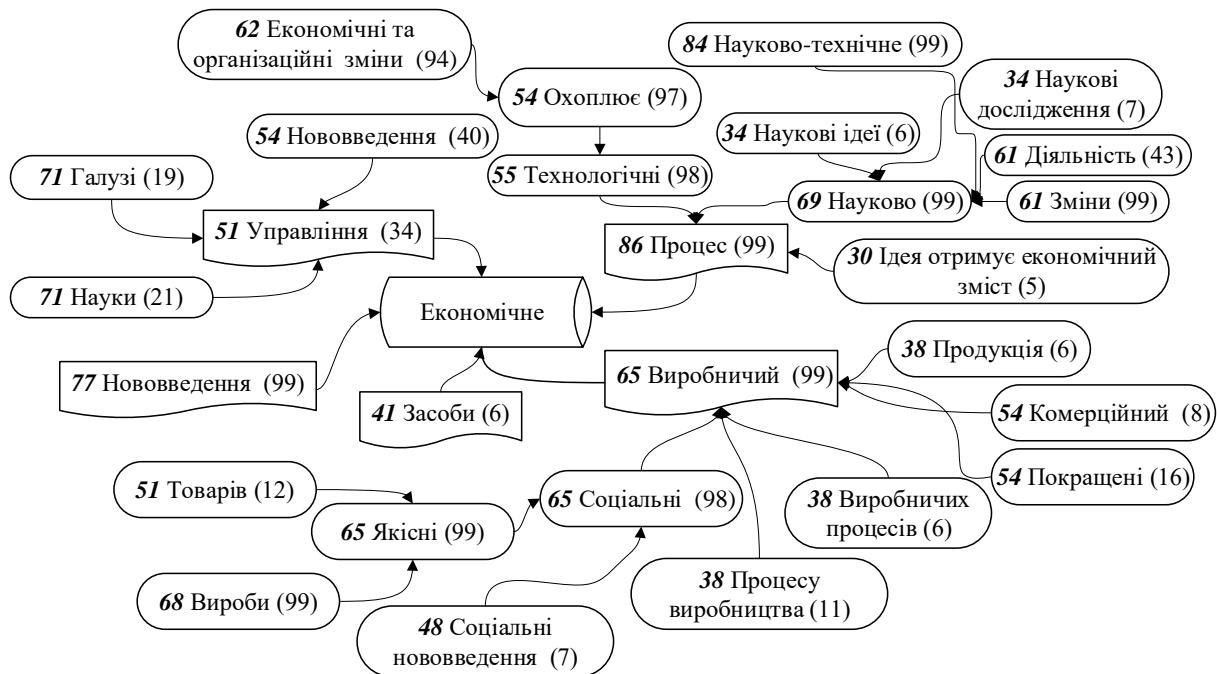
Наступним кроком у закріпленні вирішальної ролі технічного прогресу в економічному розвитку стали праці провідного інституціоналіста Дж. К. Гелбрейта [5], який увів в обіг поняття «техноструктури», яка уособлює в собі прошарок населення як ієрархічну систему «носія колективного розуму», представлену провідними вченими, технологами, фінансистами, управлінцями, рекламщиками, інженерами, адвокатами, посередниками, адміністраторами. Саме вони, на думку дослідника, приймають ключові управлінські рішення щодо розвитку корпорації, які, в свою чергу, визначають тенденцію розвитку суспільства в цілому. Виникнення техноструктури пов'язано зі зміною пріоритетів серед факторів виробництва: на зміну капіталу в 60-х роках ХХ століття прийшли носії специфічних спеціалізованих знань. Становлення в цей період прошарку техноструктури пов'язано із відокремленням управлінців від керівників корпорацій, що обумовило переорієнтацію цілей діяльності останніх з максимізації прибутку на забезпечення стабільного зростання, розширеного виробництва і безпеки, що в більшій мірі відповідає інтересам суспільства. Впровадження інновацій розглядається автором саме як результат функціонування техноструктур, а сама структура як колективний підприємець.

Безпосередньо визначенням ролі науково-технічного прогресу в економічному зростанні займалися неокласики А. Абрамович, С. Денісон, Д. Кендрік, а Р. Солоу у своєму дослідженні «Технічні зміни та функція сукупного виробництва» (1957 р.) розрахував частку внеску технологічних змін у зростання валової продукції в США на одну витрачено людино-годину з 1909 р. по 1949 р., яка складає 87,5% поряд із 12,5% за рахунок капіталоозброєності праці, отримав Нобелівську премію 30 років по тому [4].

Ще один представник інституціоналізму – Д. Норт [6] – пов'язував інноваційну діяльність із структурними зрушеннями в економічному середовищі, що обумовлює інституційні перетворення: взаємодія технологій та інституцій впливає на знання і технології, що призводить до високої ефективності ринків і низьких трансакційних витрат і в результаті сприяє розвитку конкуренції, заснованої на знаннях [7].

Підводячи підсумок, зазначимо, що еволюцію теорії інновацій варто представити такими етапами [4; 5; 8]: «дошумпетерівські» теорії, теорія довгих хвиль М. Кондратьєва, класична теорія інновацій, неокласичні теорії («постшумпетерівські»), теорія прискорення, соціально-психологічна теорія.

Розглянута еволюція та проведений аналіз дозволяють стверджувати, що інновація є ключовим поняттям економічної науки, яке вирішальним чином впливає на структуру економіки, на протікання фаз економічного циклу, забезпечуючи вихід із рецесії у стадію зростання. Закріплення ключової ролі техноструктур у визначенні політики зростання провідних корпорацій світу, представлених у нас час транснаціональними, також ґрунтується на інноваційному процесі. Тісний зв'язок між інноваціями та технологічним прогресом у поєднанні із зростанням ролі інформації та комунікацій, об'єднаних у сучасну сферу інформаційних технологій, в рамках становлення економіки знань створюють базис конкурентоспроможності підприємства, галузі та країни, формуючи структуру економіки різних рівнів технологічного укладу.

Семантична мережа поняття «інновації»

Джерело: авторська розробка

Існує велика кількість дефініції поняття «інновація». Крім відомих українських і закордонних дослідників, більшість наукових праць молодих здобувачів включає дане поняття. Інновацію ототожнюють із поняттям нововведення, але останню варто розглядати як загальну категорію, а інновацію як поняття економічної науки, яке є впровадженням будь-якого удосконалення в існуючій процес розширеного відтворення або

принципово новий підхід до нього, який відображається в покращенні якості продукції, поліпшенні структури та якості виробництва або соціальної сфери. Таке бачення в найбільшій мірі відповідає нормативним документам України (ЗУ «Про інноваційну діяльність») та віддзеркалює особливість інновації, яка відрізняє її від поняття «новація» як простого нововведення, які полягають саме у характері її впровадження у поточну діяльність.

Здійснивши аналіз чисельних визначень категорії «інновація» (близько 100 понять) була побудована семантична мережа з використанням інструментарію TextAnalyst.

Як бачимо з проведеного аналізу ключовим виступає поняття «економічне», яке представлено п'ятьма основними поняттями: процес, виробничий, засоби, нововведення та управління. Три з п'яти цих понять мають подальше розгалуження. Значення, яке стоїть перед поняттям відображає вагу зв'язку його із «батьківським», а друге число (в дужках) показує вагомість змісту поняття серед наданих визначень.

Як бачимо, інновації варто розглядати як виробничий процес, який передбачає покращення якості продукції та самого процесу разом з соціальними нововведеннями. Реалізація даного процесу здійснюється на основі наукових ідей, науково-технічного вдосконалення, наукових досліджень, що забезпечує отримання ідеєю економічного сенсу. Технологічний аспект розглядається з позиції охоплення організаційних та економічних змін. Третьою великою гілкою розглядається управління наукою, галуззю та самим нововведенням. Двома нерозгалуженими поняттями залишилися засоби та нововведення. За потужністю детермінації змісту інновацій нововведення займають 2-е місце після процесу, що цілком відповідає отриманим узагальненням. Зазначену структуру поняття варто розглядати як базову в контексті розгляду змісту інноваційного розвитку аграрного сектору.

Для детермінації змісту агроінновацій варто розглянути їх класифікацію.

Ряд авторів [9] виокремлюють 3 базові типи інновацій: базова реалізує і комерціалізує ідею, відкриття або винахід, поліпшуюча удосконалює існуючий продукт, а раціоналізаційні передбачають незначні зовнішні зміни в продукті без конструктивного вдосконалення.

Ю. В. Яковець [10] виокремлює: найбільш базисні інновації, які реалізують найбільше винаходи і забезпечують революційні перетворення в техніці, забезпечують виникнення нових галузей; великі інновації формують нові покоління техніки в рамках існуючого напрямку; середні

інновації виступають основою створення нових моделей і модифікацій обраного типу техніки; дрібні новації поліпшують окремі виробничі або споживчі параметри.

Розглянуті підходи відображають класифікацію інновацій за їх потенціалом або масштабом впливу. За цим же критерієм А. Пригожин [11] виділяє радикальні, комбінаторні та вдосконалюючі. Крім цього критерію автор розподіляє інновації за поширеністю на одиничні та дифузійні; за місцем у виробничому циклі на сировинні, забезпечуючі та продуктові; за охопленням на локальні, системні і стратегічні; за наступністю на заміщаючі, скасовуючі, поворотні, відкриваючі та ретроінновації.

У продовження класифікації за потенціалом або масштабом дослідники пропонують їх поділ за інтенсивністю інноваційних змін [12] на: інновації 0-го порядку; 1-го порядку або кількісна зміна; 2-го порядку або організаційні зміни; 3-го порядку або адаптаційні зміни; 4-го порядку або новий варіант; 5-го порядку або нове покоління; 6-го порядку новий вид; 7-го порядку або новий «рід». Інновації 6-го порядку передбачають якісну зміну функціональних властивостей виробничої системи або її частини, змінюється вихідна концепція, але функціональний принцип залишається. Інновації 7-го порядку передбачають докорінну зміну функціональних властивостей виробничої системи, що змінює її основний функціональний принцип.

Серед зазначених критеріїв варто додати за джерелами фінансування: венчурні, державні, корпоративні і змішані; за причинами виникнення: реактивні і стратегічні [13].

Крім того інновації класифікують за змістом діяльності на технологічні, виробничі, економічні, торгівельні, соціальні та управлінські [12].

В окремих підходах використовують змішані критерії. Так, у роботі [14] в рамках класифікація інновацій запропоновані такі види як: продуктові, технологічні, базисні та покращувані, стратегічні та адаптувальні.

В контексті управління інноваційним розвитком найважливішими варто визнати такі критерії класифікації як об'єкт впровадження або сфера імплементації, за масштабом, за джерелами фінансування і за причинами виникнення. Саме детермінація кожної окремої інновації за цими критеріями дозволяє розробити відповідні методичні підходи та запропонувати управлінський інструментарій для їх успішної реалізації. Для вітчизняного аграрного сектору потрібні різнопланові інновації,

впровадження яких має узгоджуватися із стратегічними пріоритетами діяльності в забезпеченні сталого розвитку та джерелами фінансування.

Зміст агроінновацій полягає в системному впровадженні в аграрну сферу результатів науково-дослідної роботи, які забезпечують якісні та кількісні зміни в параметрах взаємозв'язків між біосферою та техносферою, покращуючи стан довкілля [15].

Ю. Бухвостов [16] вважає агроінновацію результатом праці, отриманим завдяки застосуванню нових наукових знань, що перетворюють процес функціонування та розвитку АПК для забезпечення підвищення його ефективності та стійкості.

Специфічними рисами агроінновацій варто визнати такі [4; 17; 18]:

неспроможність в окремих випадках повного привласнення;

комплексний характер, обумовлений тісним взаємозв'язком рослинництва та тваринництва, де значне покращення в одній сфері сприяє вдосконаленню в іншій;

взаємозв'язок між агроінноваціями та локальними умовами їх впровадження – земельні та водні ресурси, виступаючи ключовими ресурсами в сільському господарстві, одночасно є засобами забезпечення життя сільського населення;

високий ступінь ризикованості у порівнянні з іншими галузями економіки;

надвисокий ступінь відповідальності за якість кінцевої продукції, яка має відповідати параметрам забезпечення здоров'я споживача та реалізувати функції продовольчої безпеки на національному рівні;

значний період науково-технічних досліджень для забезпечення впровадження інновацій, пов'язаний із сезонністю виробництва, періодом вирощування нових культур, тривалістю виробничого циклу, що у свою чергу впливає на термін окупності інвестицій. Відповідно в аграрному секторі, на відміну від промисловості, де реалізація інновацій в більший або менший мірі можлива за рахунок власних коштів, без належного фінансового забезпечення розвитку науки з боку держави, особливо у сфері виведення нових сортів і гібридів, а також порід тварин, забезпечити інноваційний розвиток вкрай складно або навіть неможливо;

потреба у диференціації з боку споживачів, але складність у її реалізації з боку сільськогосподарських виробників. Сучасна структура аграрних товаровиробників представлена чисельними типами організаційно-правових форм, представлена велика кількість малих підприємств і мікропідприємств, яких освоєння чисельних типів товарної продукції є надскладним завданням;

безповоротні кліматичні зміни як найсильніше впливають саме на сільськогосподарське виробництво, обумовлює потребу в оновленні сортів рослин, що виступає додатковим «стимулом» впровадження інновацій;

недостатність кадрового забезпечення, що вимагає концептуального перегляду підходу до підготовки молодих фахівців за відповідними спеціальностями;

відсутність єдності між аграрним сектором і підтримуючими галузями в контексті впровадження науково-технічних розробок у виробництво.

В якості прикладів сучасних агроінновацій для зменшення негативного впливу на обробку ґрунту і точного землеробства варто представити такі: мінімізація техніко-технологічного впливу на ґрунт під час його обробітку, технологія нульового обробітку, смуговий обробіток ґрунту. Також розглядаються такі інноваційні рішення в рослинництві як: органічне виробництво, мікрокапельний полив, нанотехнології щодо виробництва техніки, добрив і засобів захисту рослин, генна інженерія в селекції рослин, космічні інформаційні технології. У тваринництві розглядаються: досягнення біотехнологій з метою покращення генофонду та показників здоров'я тварин, забезпечення високої якості продукції тваринництва і зниження негативного його впливу на довкілля; селекційно-племінна робота для отримання високопродуктивного генетичного матеріалу; впровадження ресурсозберігаючих технологій і техніки [19].

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження нами було розглянуто основні етапи становлення теорії інновацій в економічній науці, визначено особливості розуміння даного поняття в рамках різних економічних течій і підходів. Чисельні дефініції досліджуваного поняття було проаналізовано з використанням інструментарію TextAnalyst, що дозволило виявити ключові вузли семантичної мережі поняття, до яких було віднесено «процес», «виробничий», «управління», «засоби» та «нововведення». Найбільш розгалуженим вузлом із усіх було визначення поняття «процес», який охоплює техніко-технологічні та науково-технічні аспекти реалізації інноваційного розвитку, що визначає його як ключову детермінанту досліджуваної ознаки. Виробничий аспект інновацій пов'язаний із процесом виробництва, комерційним результатом і соціальними нововведеннями. Значне навантаження має поняття «змін», яке відображає як процес впровадження інновацій, так і результат, що вимагає підсиленої уваги до детермінації інновацій крізь зміни.

Проведений аналіз класифікації інновацій дозволив виокремити ключові критерії, до яких віднесено сфери імплементації, масштаб, джерела фінансування і причини виникнення. В залежності від цих критеріїв відрізняються інструменти та процедури управління інноваційним процесом.

Розглянутий зміст агроінновацій дозволяє визначати їх як системне впровадження в аграрну сферу результатів наукової діяльності, техніко-технологічних та інших нововведень для отримання якісних і кількісних змін у взаємозв'язках аграрного сектора з біосферою та техносферою, враховуючи стан довкілля, забезпечуючи сталий розвиток аграрного сектору.

Розглянуті специфічні риси агроінновацій свідчать про їх надскладну і ризиковану природу, що вимагає розробки відповідного інструментарію ефективного управління ними, чому будуть присвячені подальші дослідження автора.

Бібліографічний список.

1. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. Москва: Прогресс, 1982. 456 с.
2. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии: в 4 т. Москва: Политиздат, 1983. Т. 1: Процесс пр-ва капитала. 905 с.
3. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Москва, 2002. 383 с.
4. Муляр О. Д. Еволюція теорії інновацій та її розвиток в аграрній сфері виробництва. Вісник ЖНАЕУ. 2011. № 2, т. 2. С. 50–61.
5. Гелбрейт Дж. Экономические теории и цели общества; пер. с англ. Москва: Прогресс, 1979. 430 с.
6. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Москва: Фонд экономической книги “Начала”, 1997. 180 с.
7. Менчинська О. М. Сутність та економічна природа інновацій: еволюційний підхід. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 3(1). С. 246-249.
8. Лапко О.О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання. Київ: Ін-т екон. прогноз. НАН України, 1999. 294 с.
9. Барютин Л.С. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: Учебник; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. 2-е изд. перераб. и доп. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. 518 с.

10. Яковец Ю.В. Предпосылки преодоления инновационного кризиса. Экономист. 2003. №1. С. 32–37.
11. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). Москва: Политиздат, 1989. 270 с.
12. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. навч. Посіб; Корсікова Н.М., Меркулов М.М. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
13. Голуб Ю. Ю. Сучасні підходи до класифікації інновацій. Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент. 2012. Вип. 9(2). С. 108-115.
14. Парасій-Вергуненко І. М. Організаційно-методичні аспекти аналізу інноваційного розвитку підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2015. Вип. 1(2). С. 181-186.
15. Кот О. В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та його організаційно-економічне забезпечення. Проблеми науки. 2008. № 9. С. 30–37.
16. Бухвостов Ю.В. Детерминирующее воздействие инвестиций на формирование экономики инновационного типа (на примере аграрного сектора): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук. Москва, 2009. 26 с.
17. Олійник О. В., Сідельнікова І. В. Інноваційна діяльність: особливості розвитку і активізації в аграрному виробництві. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка. 2017. Вип. 17. С. 73-82.
18. Feeding the world – an economic history 1800–2000 by Giovanni Federico – 2005. 338 с.
19. Кудлай В. Агроінновації: модний тренд чи необхідність? Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2019 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» [та ін.] ; [оргком.: Г. О. Швиданенко (голова) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2019. С. 31–33.

References.

1. Shumpeter J. A. (1982). Theory of economic development. A study of entrepreneurial profit, capital, credit, interest and the business cycle [Теорія економічного розвитку. Дослідження підприємницького прибутку, капіталу, кредиту, проценту і циклу кон'юнктури]. Moscow: Progress, 456 s. [in Russian].

2. Marks K. (1983). Criticism of political economy: in 4 volumes [Kapital. Kritika politicheskoy jekonomii: v 4 t]. Moscow: Politizdat, 1983. Vol. 1: The process of capital production. 905 s. [in Russian].
3. Kondrat'ev H.D. (2002). Great business cycles and the theory of foresight [Bol'shie cikly konjunktury i teorija predvidenija]. Moskva, 383 s. [in Russian].
4. Muljar O. D. (2011). Evolution of the theory of innovation and development in the agrarian sphere of development [Evoljucija teorii innovacij ta її rozvitok v agrarnij sferi virobnictva]. Visnik ZHNAEU. № 2, vol. 2. p.p. 50–61. [in Ukrainian].
5. Gelbrejt Dzh. (1979). Economic theories and goals of society [Jekonomicheskie teorii i celi obshhestva]. Moskva: Progress, 430 s. [in Russian].
6. Nort D. (1997). Institutions, institutional change and the functioning of the economy [Instituty, institucional'nye izmenenija i funkcionirovanie jekonomiki]. Moscow: Fund of the economic book "Beginnings", 180 s. [in Russian].
7. Menchyns'ka O. M. (2017). The essence and the economical nature of the innovation: the evolving pidhid [Sutnist' ta ekonomichna priroda innovacij: evoljucijnij pidhid]. isnik of Khmelnytsky National University. Economics of Science. № 3(1). p.p. 246-249. [in Ukrainian].
8. Lapko O.O. (1999). Innovation of power in the system of sovereign regulation [Innovatsijna diial'nist' u systemi derzhavnoho rehuliuвання]. Kiev: ІН-Т екон. predicting. NAS of Ukraine. 294 p. [in Ukrainian].
9. Barjutin L.S. (2004). Fundamentals of Innovation Management. Theory and Practice [Osnovy innovacionnogo menedzhmenta. Teorija i praktika: Uchebnik]; ed. A.K. Kazantseva, L.E. Mindeli. 2nd ed. revised and add. Moscow: ZAO Publishing House Economics, 2004. 518 p. [in Russian].
10. Jakovec Ju.V. (2003). Prerequisites for overcoming the innovation crisis [Predposylki preodolenija innovacionnogo krizisa]. Economist. 2003. No. 1. p.p. 32–37. [in Russian].
11. Prigozhin A.I. (1989). Innovations: incentives and obstacles (social problems of innovation) [Novovvedenija: stimuly i prepjatstvija (social'nye problemy innovatiki)]. Moscow: Politizdat, 270 s. [in Russian].
12. Zakharchenko V.I. (2012). Innovation management: theory and practice in the minds of the transformation of the economy. navch. posib [Innovatsijnyj menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky. navch. posib]. Korsikova N.M., Merkulov M.M. Kiev: Center for Educational Literature, 448 s. [in Ukrainian].

13. Holub Yu. Yu. (2012). Successfully go to the classification of innovations [Suchasni pidkhody do klasyfikatsii innovatsij]. Economics of Science. Ser.: Economics and management. Issue 9(2). p.p. 108-115. [in Ukrainian].

14. Parasij-Verhunencko I. M. (2015). Organizational and methodical aspects of the analysis of innovative development of enterprises [Orhanizatsijno-metodychni aspekty analizu innovatsijnoho rozvytku pidpryiemstv]. Naukovy visnik of Uzhgorod University. Series: Economics. Issue 1(2). p.p. 181-186. [in Ukrainian].

15. Kot O. V. (2008). Theoretical aspects of innovation development of the agrarian sector of the economy and its organization and economy [Teoretychni aspekty innovatsijnoho rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky ta joho orhanizatsijno-ekonomichne zabezpechennia]. Science problems. № 9. p.p. 30–37. [in Ukrainian].

16. Buhvostov Ju.V. (2009). Determinant impact of investments on the formation of an innovative economy (on the example of the agricultural sector): author. dis. for the degree of Cand. econom. Sciences [Determinirujushhee vozdejstvie investicij na formirovanie jekonomiki innovacionnogo tipa (na primere agrarnogo sektora): avtoref. dis. na soiskanie uchenoj stepeni kand. jekon. nauk]. Moscow, 26 s. [in Russian]. [in Ukrainian].

17. Olijnyk O. V., Sidel'nikova I. V. (2017). Innovation activity: special features of development and activation in agrarian production [Innovatsijna diial'nist': osoblyvosti rozvytku i aktyvizatsii v ahrarnomu vyrobnytstvi]. Collection of Science Practitioners of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovorodi. Economics. Issue. 17. p.p. 73-82. [in Ukrainian].

18. Feeding the world – an economic history 1800–2000 by Giovanni Federico – 2005. 338 c.

19. Kudlaj V. (2019). Agroinnovatsiya: fashion trend, what is the need? [Ahroinnovatsii: modnyj trend chy neobkhidnist'?). Innovation development: the standpoint of the future development: zb. materials IV All-Ukrainian nauk.-practical. conf., 29–30 birches. 2019 p. / Ministry of Education and Science of Ukraine, DVNZ "Kiev. nat. econ. un-t im. V. Getman "[that in.]; [organizing committee: G.O. Shvidanenko (head) and in.]. Kiev: KNEU, p.p. 31–33. [in Ukrainian].

Л.В. Тешева. Научно-теоретические содержание и эволюция агроинноваций. В статье проанализированы существующие подходы к пониманию понятия «инновация» в эволюционном разрезе: в работах классиков А. Смита и Д. Рикардо; рассмотрено становление теории

инновации М. Д. Кондратьевим; очерчены роль исследований М. И. Туган-Барановского; отражен особый вклад исследований Дж. К. Гэлбрейта; предоставлен научный вклад представителей неоклассиков в определении роли научно-технического прогресса в экономическом росте; рассмотрены результаты научных изысканий Д. Нортона. Представлена эволюция теорий инноваций, которая включает: «дошумпетеровские» теории, теории длинных волн Н. Кондратьева, классическую теорию инноваций, неоклассические теории («постшумпетеровские»), теорию ускорения и социально-психологическую теорию. Проведен анализ существующих дефиниции категории «инновация» с использованием инструментария автоматического анализа текста TextAnalyst, что позволило построить семантическую сеть с выделением основных понятий: «процесс», «производственные», «средства», «нововведение» и «управление». Осуществлен анализ классификации понятия инновация. Рассмотрена природа агроинноваций и выделены их специфические черты.

Ключевые слова: инновация, агроинновация, семантическая сеть, эволюция теорий инноваций, научно-технический прогресс.

L. Tiesheva. Scientific and theoretical content and evolution of agroinnovation.

The subject of research are theoretical and methodological aspects of innovation as a phenomenon in economics and features of agroinnovation.

The purpose of the study is to determine the evolution of the concept of "innovation" in economic theory, highlighting its main features, determination of nature and features of agroinnovation.

The methodological basis of the study consists of the following methods: dialectical method in the study of the evolution of the concept of innovation within the existing trends of economics, analysis and synthesis in building a semantic network of the concept of innovation using TextAnalyst tools.

Results. The article analyzes the existing approaches to understanding the concept of "innovation" in the evolutionary context: identifies the crucial role given to technical progress in the works of the classics A. Smith and D. Ricardo; the formation of the theory of innovation by M. D. Konratyev within the cycles of economic conditions is considered; outlines the role of M. I. Tugan-Baranovsky's research on the impact of scientific and technological progress on the uneven development of the economy; the special contribution of J. K. Galbraith's research, represented by the introduction of the concept of "technostructure" as a "carrier of the collective mind", to the determination of innovative development of society, based on the crucial role of corporations as

locomotives for implementing scientific and technological progress in current production activities; provided scientific contribution of neoclassical representatives in determining the role of scientific and technological progress in economic growth; the results of D. North's scientific research on the interaction of technologies, institutions and knowledge through innovation are considered.

The evolution of theories of innovations is presented, which includes: "pre-Schumpeter" theories, long-wave theory of M. Kondratiev, classical theory of innovations, neoclassical theories ("post-Schumpeter"), acceleration theory, socio-psychological theory.

The analysis of the existing definitions of the «innovation» category has been done using the tools of automatic text analysis TextAnalyst, which allowed to build a semantic network with the selection of basic concepts: process, production, tools, noveltys and management.

The classification analysis of the innovation concept is carried out. The nature of agroinnovation is considered and their special features are singled out.

Conclusions. Innovations in economics should be considered as an economic process of change, which involves the introduction of scientific results, scientific and technical research, materialization of ideas in production to improve quality, improve the parameters of raw materials, ensure commercial and social results with proper management.

Among the criteria for classifying innovations, the most important are the following: by scale, by sources of funding, by reasons of origin, by object of implementation or scope of implementation.

Agroinnovation should be understood as the systematic implementation in the agricultural sector of scientific results, technical and technological and other noveltys to obtain qualitative and quantitative changes in the relationship of the agricultural sector with the biosphere and technosphere, taking into account the environment, ensuring sustainable development of the agricultural sector.

Key words: innovation, agroinnovation, semantic network, evolution of innovation theories, scientific and technological progress.

Стаття надійшла до редакції: 22.09.2020 р.